

Сполучуваність слів в українській мові XVI–XVII ст. Спроба лексикографічного опису

ГАННА ДИДИК-МЕУШ

Відділ української мови Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України,
вул. Козельницька, 4, UA-79034 Львів
E-mail: hannydyk@ukr.net

(Received: 1 April 2017; accepted: 4 July 2017)

Abstract: The aim of this paper is to present the compatibility of words in the Ukrainian language of 16th and 17th centuries based on the attributive-substantival complexes and the lexicographical attempt to describe these lexical units.

Keywords: Ukrainian, historical lexicography, relic text, attributive adjective, adjectival-substantive complexes, compatibility of words

Ад'єктивна лексика є, поза сумнівом, когнітивно-дискурсивним класом слів, тому що відображає найважливіші особливості сприйняття й осмислення людиною світу (Афанасьева 1994, Юдина 2006, Кубрякова 2007, Wolf–Gibson 2006). Із когнітивної точки зору, прикметник-атрибутив має означальне значення і чітку семантичну видільність (виокремлюваність): він позначає непроцесуальні ознаки суб'єкта, фіксуючи насамперед найбільш стійкі та постійні з них. Пропоноване дослідження базується на атрибутивно-субstantивних словосполученнях (далі – АСС) в українській мові XVI–XVII ст. у площині сполучуваності, яка є «потужним лінгвістичним інструментом семантичного опису і мовним доказом, підтвердженням правильності такого опису» (Рахилина 2000: 10). Аналізовані АСС кваліфікуємо як просте двочленне поєднання слів, у якому функцію стрижневого компонента виконує іменник, який перебуває в постпозиції стосовно контактної (рідше – дистантно) розташованого залежного від нього прикметника, поєднаного зв'язком узгодження. Саме такий порядок розташування компонентів зумовлений виключно препозицією прикметника, що виконує функцію узгодженого означення.

Зацікавлення АСС зумовлене кількома причинами: 1) словосполучення іменників із прикметниками становлять одну з найбільш регулярних, продуктивних і частотних груп у більшості мов флективного типу; 2) лексичну сполучуваність вивчають переважно на основі комбінацій дієслова з іншими частинами мови, очевидно, завдяки зручності опису синтагматичних можливостей дієслова; попри те що, принагідних зауваг про АСС у словознавстві доволі багато, усе ще не представлено цілісного погляду на такі словосполучення, зокрема на концептуально-когнітивному рівні; 3) висвітлення проблеми сполучуваності слів у площині когнітивної лінгвістики посідає одне із чільних місць (Арутюнова 1999, Баранов 2003, Богуславская

2006, Вендлер 1981, Кобринна 2005, Кубрякова 2004, Кубрякова 2007, Лакофф 2004, Никитин 1974, Никитин 1983, Рахилина 2000, Coulson 2001, Faconnier–Turner 2002 та ін.), проте зауважмо, таких робіт узагалі не існує на матеріалі української мови XVI–XVII ст.; 4) загальновідомо, що атрибутивний зв'язок є найбільш тісним видом зв'язку, коли «два члени максимально зливаються, тобто представляють собою цілісну одиницю всередині речення і піддаються членуванню лише всередині того комплексу, який утворюють» (Смирницький 1957: 176–177), «оформлюють не речення загалом, а відомий комплекс у його межах» (Ахманова–Микаэлян 2003: 146). Цей факт, очевидно, пояснює регулярність появи все нових і нових таких словосполучень як одиниць номінації, які вкрай необхідні людині для спілкування, коли «явища, предмети та ін. потребують субкатегоризації, щоби суб'єкт міг вибрати єдину, „правильну“ на даний момент модель» (Лакофф 2004: 108). Навіть більше – у зв'язку зі зміною способу життя та діяльності, переломом у світогляді та зміною стереотипів мислення АСС з'являються з більшою регулярністю і як одиниці номінації, що об'єктивують зміни стосовно нових концептів, а також старих понять, що обростають новими когнітивними ознаками (Юдина 2006: 4). Такі номінативні одиниці важливо вивчати, оскільки виконують особливу функцію ідентифікації і виокремлення нових реалій із позицій когнітивно-дискурсивної парадигми дослідження мови. А застосування когнітивного підходу до аналізу АСС дає змогу здійснити глибшу інтерпретацію такої конструкції відповідно до її місця в когнітивно-культурологічному просторі мови і засвідчити когнітивні операції, які розкривають композиційну семантику комплексних одиниць, їх концептуальну насиченість та особливості деяких глибинних ментальних процесів в іменному композиційному просторі української мови XVI–XVII ст.

У сучасній лінгвістиці більшість досліджень про АСС стосується переважно двох основних і чітко протиставлених груп – вільних і невільних (стійких) словосполучень. Проте, як свідчать матеріали пам'яток, особливість АСС у тому, що вони розташовані в *проміжній зоні* – між повністю вільними і повністю зв'язаними словосполученнями. Така «серединна» позиція зумовлена тим, що, з одного боку, АСС поводяться як вільні словосполучення, з іншої – мають тенденцію до аналітизму внаслідок синтезованості і цілісності загальних значень словосполучень, які складені із семантики двох окремих компонентів – іменника і прикметника.

Отож для опису таких АСС потрібно, окрім інтралінгвальних, враховувати також їх екстралінгвальні особливості. Основу типології, запропонованій у цій статті, визначають лінгвокогнітивні особливості АСС, де лінгвістичні особливості – це відомі й описані у класичній літературі відомості про мову, а когнітивні – це знання й уявлення людини про світ. Когнітивний підхід до мови трактуємо як такий, коли «робиться спроба поглянути на всі явища і процеси, одиниці і категорії тощо відповідно до їхнього зв'язку з іншими когнітивними процесами: зі сприйняттям і пам'яттю людини, її уяви та емоцій, мислення», а «мову вивчають не тільки як унікальний об'єкт,

що знаходиться в ізоляції, а й значною мірою і як засіб доступу до всіх ментальних процесів, які мають місце в голові людини і які визначають її власне буття та функціонування в суспільстві» (Кубрякова 2004: 149).

Для зручності опису створено шкалу композиційної семантики проміжних типів АСС, в основі якої – когнітивно-композиційний принцип інтеграції значень (Юдина 2006). Шкала побудована залежно від ступеня вивідності / невивідності композиційної семантики із суми значення частин словосполучення за принципом: сполучуваність слів, об'єднаних у межах однакових (на перший погляд) конструкцій, може привести (і таки приводить) до різних семантичних наслідків. Ці результати залежать не стільки від лексичних значень слів, що входять до словосполучень, скільки від концептуальної взаємодії і взаємовпливу елементів конструкції. Тож, відповідно до такої концепції, на одному полюсі шкали перебувають вільні АСС (*адамашикова лиштва, облако айрноє, оксамитная шапоска* та ін.); на другому – повністю ідіоматичні і абсолютно немотивовані одиниці, що характеризуються невивідністю значень цілого із суми значень його частин (<будучи> *цалого умыслу, <оддати> до вѣрныхъ рукъ* та ін.).

Між цими полюсами є численні проміжні одиниці з різним ступенем не-свободи (за визначенням Н. В. Юдіної), які можна поділити на дві групи: 1) композиційно вільні, але лінгвістично невольні (*карие очи, битый шляхъ, сивые волосы* та ін.) і 2) композиційно невольні, але лінгвістично вільні: а) вирази-кліше (*благое дѣло, благая вѣсть, божию милостию* та ін.), б) етикетні (*милосѣбные панове, славетне товариство*), в) словосполучення номінаційного типу (більшість із них є термінами) – географічні назви, назви адміністративно-територіальних одиниць, юридичні, церковні, медичні та ін. терміни, назви календарних періодів і свят, назви страв, назви рослин, назви тварин, каменів (*Африцкая земля, азовское море, апостолская столица, Великий постъ, амброзієва трава, артетичная болезнь, агатовый камень, сторона акторская* та ін.).

Такі АСС не тільки чекають свого детального вивчення та характеристики, а і є цінним матеріалом для лексикографічного опису, і в словниках посідають своє, окреме, місце, про що свідчить перша спроба виділити окремо такі АСС проміжного типу, реалізована у книзі «Українські краєвиди XVI–XVIII ст. Слово – текст – словник» Г. Дидик-Меуш та О. Слободзяник (Дидик-Меуш–Слободзяник 2015).

Нижче пропонуємо матеріали до майбутнього «Словника сполучуваності української мови XVI–XVII ст.» на основі атрибутивно-субстантивних словосполучень української мови того періоду. Реєстровим словом виступає виявлений у різножанрових текстах XVI–XVII ст. прикметник (чи ад'єктивований дієприкметник). Після реєстрового слова подано: 1) форму іменника, із яким пов'язаний реєстровий прикметник; 2) форма-етимон та відповідник в інших слов'янських мовах того періоду (якщо необхідно); 3) значення (із покликанням на словники, коли при потребі звідти взято тлумачення); 4) АСС (зі значком •) для ілюстрації значення прикметника; 5) вказівка джерела, звід-

ки ексцерповано ілюстрацію (СУМ XVI–XVII 1: 37–55); 6) спеціальним значком (••) марковано АСС так званого проміжного типу, а також стійкі словосполучення-ідіоми.

А

абшитованный *прикм. від абшить*

‘відправлений зі служби’ (Тимч. 4) (пор. ст.-пол. *abszytowyany*)

- осауль абшитованный (1752 КТ)
- сотникъ абшитованный (1764 КТ)
- товаришь абшитованный (XVIII ст. КТ)

авизоральный *прикм. від авизія* (пор. ст.-пол. *awisa* із фр. *avis*)

‘повідомний’ (СУМ XVI–XVII 1: 70)

- листъ авизоральный ‘письмове повідомлення, сповіщення; повідомний лист’ (Ісаїки, 1643 ДМВН 253)

авксилѣярный (лат. *auxiliarius*)

‘помічний, посилковий’ (Тимч. 6)

- войска авксилѣярны (Вел. Сказ. 2 // КТ)

авонский *прикм. від Афонъ*

‘пов’язаний з Афоном, афонський’

- печать авонская (1739 КТ)

авраамовый *прикм. від Авраамъ*

‘пов’язаний з Авраамом або належний йому, Авраамів’

- пастухъ авраамовый (поч. XVII ст. Проп.р. 182 зв.)

автентичный (автенътичний, автентычный) *прикм. від автентикъ*

‘підтверджений, доказаний, справжній, достовірний, дійсний, автентичний’ (СУМ XVI–XVII 1: 71)

- позовъ <кгородский, винницкий> автентычный (Вінниця, 1622 ЛНБ 5, III 4057, 63)
- позовъ <кгородский, черниговский> автенътичний (Чернігів, 1641 ЛНБ 5, II 4063, 177)
- плястеръ автентичный (XVIII ст. КТ)

агаронский *прикм. від агаряны* (‘магометани, мусульмани’ – СУМ XVI–XVII 1: 71)

‘те саме, що агарянський’

- кроль агаронский (XVII ст. КТ)

агарянский *прикм. від агаряны*

‘татарський’ (Тимч. 7)

- языкъ агарянский (1697 КТ)

агатовъ *прикм. від агать*

‘агатовий’

- камень агатовъ ‘агат’ (СУМ XVI–XVII 1: 72)

агиревъ *прикм. від аерь*² ‘аїр, татарське зілля, лепеха’

‘пов’язаний з аїром’

- агиревъ корень ‘татарське зілля’ (XVI ст. КТ)

аглицкий

‘англійський’

- земля аглицкая (ЛСЛ 128)
- сукни аглицкии (1719 КТ)

адамантовий *прикм. від адамантъ*

1. *перен.* ‘(твердий як сталь) незламний, непохитний’ (СУМ XVI–XVII 1: 73)
 - статечность адамантовая <въ вѣрѣ> (Київ, 1620 МІКСВ 32)
2. *перен.* ‘який не викликає заперечень, переконливий’
 - доводи адамантовые (Київ, 1620 МІКСВ 32)

адамашковий (**єдамашковий, одамашковий, ядамашковий**)*прикм. від адамашка*

- ‘виготовлений з адамашки, адамашковий’ (СУМ XVI–XVII 1: 74)
- взоръ адамашковий (Львів, 1637 Інв. 76)
 - воздухъ адамашковий (1627 КТ)
 - калытка адамашковая (Львів, 1637 Інв. 23 зв.)
 - лиштва адамашковая (XVIII ст. КТ)
 - петрахиль єдамашковий (Четвертин, 1610 ВИАС I, 10)
 - рызы <червонье> ядамашковые (Луцьк, 1621 АрхЮЗР 1/VI, 502)
 - рыза адамашковая (XVII ст. КТ)
 - сарѣдакъ адамашковий (1572 КТ)
 - чамара адамашковая (Житомир, 1609 ЦДІАК 11, 1, 5, 14 зв.)
 - шуба одамашковая (Краків, 1539 AS IV, 184)
 - шата одамашковая (Несухойже, 1550 AS VI, 5)

аджамский (**ачамский**)

- ‘перський’ (СУМ XVI–XVII 1: 74, 148)
- кожух <бараний> ачамский (Житомир, 1584 АЖМУ 90)
 - коберець аджамский ‘перський килим’ (Житомир, 1605 ЦДІАК 11, 1, 4, 13 зв.–14)

адзямеский

- ‘те саме, що **аджамский**’ (СУМ XVI–XVII 1: 74)
- коберець адзямеский ‘перський килим’ (Київ, 1635 ЛНБ 5, II 4060, 105)

администраторский *прикм. від администраторъ*

- ‘пов’язаний з адміністратором, адміністраторський’
- дієцезія администраторская (1694 КТ)

адмѣралскій (**адмиралский**) *прикм. від адмѣраль*

- ‘пов’язаний з адміралом, адміральський’
- корабль адмиралскій (ЛСЛ 781)
 - окрентъ адмиралский (XVIII ст. КТ)

адовъ (**адовый, адовѣй**) *прикм. від адъ*

- ‘пов’язаний із пеклом або який належить йому; пекельний’ (СУМ XVI–XVII 1: 75), ‘що належить до Аду’ (Тимч. 8)
- брамы адови (Київ, 1625 Злат.Н. 130)
 - ворота адовы (1556–1561 ПС 74)
 - врата адови (Вільна, 1599 Ант. 911)
 - конци адовыє <послѣдныє> (1599 Виш.Кн. 214)
 - кгмахи адовыє (XVI ст. НС 74)
 - мѣста адова (Четья, 48)
 - пащеки адови (Реш.Єв. 10//КТ)
 - пропасти адовѣе (1599 Виш.Кн. 217)
 - пропасть адова (Чернігів, 1646 Перло 26 зв.)

адский (**адський**) *прикм. від адъ*

- ‘те саме, що **адовъ**’ (СУМ XVI–XVII 1: 76), ‘властивий Адові’ (Тимч. 9)

- вазене адъское (XVII ст. КТ)
- мѣста адские <подземные таємные> (Чернігів, 1646 Перло 128)
- мѣсто адское (ЛСЛ 673)
- мученіе адское (ЛСЛ 175)
- окно адское (ЛСЛ 706)
- панство адское (1631 Волк. 24 зв.)
- пропасть адская (Почаїв, 1618 Зерц. 7 зв.)
- силы адския (1489 Четья 333)
- аерный (аирный) прикм. від аерь¹** ‘повітря’
‘повітряний’
- воздуха аерные (1598 Виш.Кн. 310 зв.)
- облако аирное (Чернігів, 1646 Перло 142)
- аеровымыслный комп. прикм. від аерь + вымыслный**
‘надуманий, неправдивий’ (СУМ XVI–XVII 1: 77)
- книжки аеровымыслныи (1608–1609 Виш.Зач. 201)
- азбуковный прикм. від азбука**
‘те саме, що азбучный’
- писмена азбуковная (XV ст. КТ)
- азбучный прикм. від азбука**
‘азбучный, алфавітний’
- лѣтеры азбучныи (1627 ЛБ 234)
- порядок азбучный ‘азбука’
- азийский прикм. від Азия**
‘пов’язаний з Азією, азійський’
- страни азийские (XVIII ст. КТ)
- азитицкий прикм. від Азия**
‘те саме, що азійский’
- Сармация <татарская або> азитицкая (XVII ст. КТ)
- азиятицкий (азиятицкий) прикм. від Азия**
‘те саме, що азійский’
- манѣрь азиятицкий (1726 КТ)
- страни азиятицкие (XVIII ст. КТ)
- азовский прикм. від Азовъ**
‘пов’язаний з Азовом, азовський’
- море азовское (ЛСЛ 698)
- академицкий прикм. від академия**
‘академічний’ (СУМ XVI–XVII 1: 84)
- богословцы академицкие <школьные> (Дермань, 1605 Мел.Л. 10)
- аквавитый прикм. від аквавита** (лат. *aqua vitae*, букв. ‘вода життя’)
‘оковитий’ (СУМ XVI–XVII 1: 84)
- горилка аквавита ‘горілка, раз тільки дистильована’ (Тимч. 13)
- аксамитный (оксамитный) прикм. від аксамить**
‘виготовлений з оксамиту, оксамитовий’ (СУМ XVI–XVII 1: 85)
- брама оксамитная (Луцьк, 1598 АрхЮЗР 1/VI, 241)
- дылѣя оксаитная (Луцьк, 1563 РЕА II, 127)
- епстрахиль аксамитный (Львів, 1579 ЛСБ 1034)
- жупанъ аксамитный (1600 КТ)
- колдра аксамитная (Київ, 1635 ЛНБ 5, II 4060, 104)

- колпакъ оксамитный (Вільна, 1546 AS IV, 474)
 - кунтушь аксамитный (Вел. IV, 120 // КТ)
 - летникъ аксамитный (Луцьк, 1622 АрхЮЗР 6/І, 430)
 - лиштва аксамитная (XVII ст. КТ)
 - окладъ аксамитный (Львів, 1579 ЦДІАЛ 129, 1, 1114)
 - пасаманъ оксамитный (Житомир, 1650 ДМВН 194)
 - пахви аксамитные (XVIII ст. КТ)
 - петрахиль аксамитный (Луцьк, 1621 АрхЮЗР 1/VI, 502)
 - покритя аксамитные (Луцьк, 1583 АрхЮЗР 1/І, 183)
 - поясъ оксамитный (Луцьк, 1598 АрхЮЗР 1/VI, 242)
 - саянь оксамитный (Володимир 1573 АрхЮЗР 8/III, 245)
 - ферезия аксамитная (Київ, 1635 ЛНБ 5, II 4060, 104, 105)
 - чамара аксамитная (Володимир, 1631 АрхЮЗР 1/VI, 628)
 - шапки аксамитные (1750 КТ)
 - шапка оксамитная (Ковель, 1585 ЖКК І, 261)
 - шапочка оксамитная (Київ, 1633 ЛНБ 5, II 4060, 23 зв.)
 - шаты аксамитные (Житомир, 1647 ЦДІАК 11, 1, 12, 72)
 - шуба оксамитная (Володимир, 1547 AS IV, 364)
- актеоновъ** *прикм. від Актеонъ*
 ‘який стосується Актеона, Актеонів’
 • песь актеоновъ (ЛСЛ 47, 98)
- акторский** *прикм. від акторъ* ‘позивач’
 ‘який позиває до суду’
 • сторона акторская ‘позивач’ (1693 КТ)
- актуальный**
 ‘чинний, фактичний, правдивий’ (Тимч. 15); пор. ст.-пол. *aktualny*
 • интенция актуальная (1722 КТ)
- алабастровый (альябастровый)** *прикм. від алабастръ* ‘сніжно-білий, дрібно зернястий гіпс’ і ‘слоїк, банька, алябастрове начиння’ – Тимч. 20)
 ‘виготовлений з алебастру, алебастровий’ (лат. *alabastrum*)
 • гробъ алябастровый (Київ, 1621 Коп.Пал. 1009)
 • слоикъ алябастровый (1627 ЛБ 174)
 • камень алабастровый ‘алебастр’ (XVIII ст. КТ)
- албанскій** *прикм. від Албания*
 ‘пов’язаний з Албанією, албанський’
 • княжата албанскіи (1665 КТ)
- алекторскій** *прикм. від алекторъ* ‘півень’
 • камыкъ алекторскій (ЛСЛ 49)
- алембиковый** *прикм. від алембикъ* ‘прилад для дистилляції’
 ‘очищений, перегнаний на алембику’ (Тимч. 17)
 • водка алембиковая ‘чиста горілка’ (XVIII ст. КТ) (Тимч. 17), пор. ст.-пол. *alemnikowa wódka*
- алемпардовый** *прикм. від лемпартъ* ‘леопард’
 ‘те саме, що лямпардовый, виготовлений зі шкури леопарда, леопардовий’
 • попона алемпардовая (1744 КТ)
- алендерский**
 ‘те саме, що голендерский; голландський’ (Тимч. 17)
 • кошуля алендерская (1744 КТ)

александрійський *прикм. від Александрия*

‘пов’язаний з Александрією, александрійський’

- Аѳанасий Александрійский (XVII ст. КТ)
- бумага александрійская (ЛСЛ 175, 696)
- война Александрійская (поч. XVII ст. Проп.р. 34)

алкермесовый *прикм. від алкермесъ* ‘сироп із дубового черв’яка’

‘виготовлений з алкермесу, алкермесовий’ (Тимч. 18)

- водка алкермесовая ‘лікувальний алкермесовий настій’ (XVIII ст. КТ)

аллегоричный (аллигорічний, аллігоричный) *прикм. від аллигорія*

‘алегоричний’ (СУМ XVI–XVII 1: 98), ‘переносний’ (Тимч. 18)

- выкладъ <видѣніа> аллігоричный (Вільна, 1627 Дух.б. 10)
- выкладъ <Моисеевого закону> аллигорічний (Вільна, 1627 Дух.б. 387)
- сенсь аллегоричный (XVII ст. КТ)

алмазный *прикм. від алмазь*

‘діамантовий’

- крестъ алмазный (1743 КТ)
- перстень алмазный (1746 КТ)

алоесовый *прикм. від алоесъ*‘який стосується алое, алоевий’ (пор. ст.-пол. *aloesowy*)

- древо алоесовое (XVII ст. КТ)

алтабасовый (алтайбасовый) *прикм. від алтабасъ* ‘алтабас, парча’ (СУМ XVI–

XVII 1: 99), ‘тканина: основа шовкова, а піткання золоте’ (Тимч. 19)

‘виготовлений з алтабасу, парчевий, алтабасовий’ (СУМ XVI–XVII 1: 99)

- делиа алтабасовая (1558 AS VI, 214)
- копенякъ алтабасовый (XVII ст. КТ)
- петрахиль алтабайсовый (Луцьк, 1621 АрхЮЗР 1/VI, 502)

алтембасовый *прикм. від алтабасъ*

‘те саме, що алтабасовый’

- петрахиль алтембасовый (XVIII ст. КТ)
- копенякъ алтембасовый (1596 Виш.Кн. 232 зв.)
- палица алтембасовая (XVIII ст. КТ)
- сакошь алтембасовый (XVIII ст. КТ)

алхимицкий *прикм. від алхимия*

‘який стосується алхімії, алхімічний’ (СУМ XVI–XVII 1: 99)

- огни алхимицкіе (1646 КТ)
- робота алхимицкая (Київ, 1631 ПККДА II-1, 408)

алчебный *прикм. від алчба* ‘піст’‘який стосується посту, постовий’ (пор. цсл. *алчьбъньши*)

- дарь алчебный (1489 Четья 311)

альтембасовый *прикм. від алтабасъ*

‘те саме, що алтабасовый’ (СУМ XVI–XVII 1: 99)

- копенякъ альтембасовый (1596 Виш.Кн. 232 зв.)
- шаты альтембасовые (Житомир, 1611 АрхЮЗР 3/1, 171)

амброзієвъ *прикм. від амброзия*

‘виготовлений з амброзії, амброзієвий’

- амброзієва трава ‘трав’яниста рослина, амброзієва трава’ (XVI ст. Травн. 28)

аметистовъ *прикм. від аметистъ*

‘аметистовий’

- аметистовъ камень ‘аметист’ (XVI ст. Травн. 490)
- анаѳематизованый** *дієприкм. від анаѳематизувати*
(пор. ст.-пол. *anatematyzować* ‘відлучати від церкви, проклинати’)
‘відлучений від церкви, проклятий церквою’
(СУМ XVI–XVII 1: 103)
- єретикъ анаѳематизованый (XVII ст. КТ)
- анделскый**
‘те саме, що **ангельскый**’ (Тимч. 22)
- чистость анделская (XVII ст. Єв.Реш. 306 // КТ)
- ангеловъ (аггеловъ)** *прикм. від ангель*
‘пов’язаний з ангелом або належить йому; ангельскый, діал. ангелів’
(СУМ XVI–XVII 1: 104)
- лице ангелово (1489 Четья 106 зв.)
- намовы ангеловы (серед. XVII ст. Хрон. 387 зв.)
- пришествие ангелово (1600–1601 Виш.Кр.отв. 170)
- руки аггловы (Львів, поч. XVII ст. Крон. 99 зв.)
- слово ангелово (1489 Чет. 16)
- ангельскый (ангелскый, ангелскій, ангелскій)**
‘те саме, що **ангеловъ**; ангельскый’ (СУМ XVI–XVII 1: 104–105)
- животъ ангелскій (Київ, 1637 УЄ Кал. 10)
- зборъ ангелскый (к. XVI ст. 75)
- компанії (поч. XVII ст. Проп.р. 192 зв.)
- легкость ангельская (XVI ст. УЄ Трост. 63)
- ликы ангелские (поч. XVII ст. Проп.р. 20)
- полки ангелские (к. XVI ст. Укр.п. 71)
- пѣние ангельское (поч. XVII ст. ПДПИ 182, 101)
- радость ангельская (1556–1561 ПЄ 287)
- ризи ангелские (XVIII ст. КТ)
- розумъ ангелскій (Львів, 1646 Жел.Сл. 5)
- руки ангелскіє (Острог, 1607 Лѣк. 85)
- силы ангелские (поч. XVII ст. Проп.р. 192 зв.)
- свѣтло ангелское (Львів, 1630 Тр.п. 174)
- свѣтлость ангельская (XVII ст. КТ)
- сожитель ангелскій <блаженный Феодосій> (к. XVI ст. Укр.п. 88)
- трубене ангельское (Чернігів, 1646 Перло 131)
- трубы ангелскіє (Львів, 1585 УЄ № 5, 21)
- уста ангелские (1599–1600 Виш.Кн. 48)
- хоры ангелские (Київ, 1637 УЄ Кал. 9)
- чистость ангельская (Реш.Єв. 306 // КТ)
- ангелскій транусъ трава (ЛСЛ 694)
- войска ангелские (I пол. XVII ст. Сл. о зб. 26)
- покормъ ангелскій ‘те саме, що **хлѣбъ ангелскый**’ (Київ, 1634 МІКСВ 313)
- староста ангелскій ‘архангел’ (1596 ЛЗ 24)
- хлѣбъ ангелскій ‘манна з неба’ (Острог, 1599 Кл.Остр. 215)
- чини ангелские (1608–1609 Виш.Зач. 216)
- англенскый** *прикм. від Англія*
‘пов’язаний з Англією, англійскый’
- король англескый (1709 КТ)

англинский

‘те саме, що **англинский**; англійський’

- король англинский (1709 КТ)

ангелскій *прикм. від Англия*

‘те саме, що **англинский**; англійський’ (пор. ст.-пол. *angielsky*)

- король ангелскій (XVIII ст. КТ)

ангурский

‘виготовлений з ангорської вовни, ангорський’
(СУМ XVI–XVII 1: 105)

- чалмъль ангурский (Львів, 1617 ЛСБ 1043, 26 зв.)

анисный *прикм. від анисъ*

‘анісовий, ганусовий’

- анисная водка ‘лікувальний анісовий настій’ (ЛСЛ 83)

аномальный *прикм. від аномалия*

‘аномальний’ (СУМ XVI–XVII 1: 110)

- имена аномальные (Єв’є, 1619 См.Грам. 4)

антидорный *прикм. від антидоръ* ‘частина великої проскури, антидор’

‘призначений для антидору, антидорний’

- блюдо антидорное (Київ, 1646 Мог.Тр. 247)

антимисный *прикм. від антимисъ* ‘освячений обрус, що лежить на престолі у церкви’ (Тимч. 25)

‘пов’язаний з антимісом, антимісний’

- губа антимисная (XVII ст. КТ)

антихристовъ (анътихристовъ) *прикм. від антихристь*

1. ‘який належить антихристові, антихристів’

- гнѣздо антихристово (1608–1609 Виш.Зач. 227)
- предытечѣ антихристовы (серед. XVII ст. ЛЛ 165)
- слугы антихристовы (серед. XVII ст. ЛЛ 165)
- царство антихристово (Вільна, 1595 Ун.гр. 156)

2. ‘подібний до антихриста, злий, нечестивий, підступний, диявольський, антихристів’ (СУМ XVI–XVII 1: 111)

- вѣра антихристова (Львів, 1605–1606 Перест. 56)
- законъ анътихристовъ (1596 Виш.Кн. 261)
- лжепророци антихристови (XVII ст. КТ)
- окрутеństwo антихристово (XVI ст. КАЗ 643)

антоновъ *прикм. від Антоний*

‘пов’язаний зі св. Антонієм або належний йому; антонієвий’

- огонь антоновъ ‘гангрена’ (ЛСЛ 143; 1060);
пор. ст.-пол. *ogień świętego Antoniego* (за переказами, мощі св. Антонія допомагали при гангрені – дет. див. Дидик-Меуш 2008: 289–290)

анѣмушный *прикм. від анѣмушь* ‘дух, серце, характер, душа’ і ‘мужність, відвага’ (Тимч. 23) (пор. ст.-пол. *animusz* із лат. *animus*)

‘мужній, відважний’ (Тимч. 23)

- кони анѣмушныє (XVII ст. КТ)
- люди анѣмушныє (XVII ст. КТ)

анѣмушоватый *прикм. від анѣмушь*

‘повний анімушу, зухватий’ (Тимч. 23)

- кони анѣмушныє (XVII ст. КТ)

аполинарневый *прикм. від Аполинарий*

‘який стосується науки, проповідуваної сектою аполинаристів’
(СУМ XVI–XVII 1: 115–116)

- ересь аполинарневая (поч. XVII ст. Волк.В. 74)

апостатский *прикм. від апостать*

‘відступницький’

- дымъ апостатский (Київ, 1621 Коп.Пал. 654)
- дыхание апостатское <унитское> (Київ, 1635 КМПП I, дод. 266)

апостолический *прикм. від апостоличество*

‘православний’ (СУМ XVI–XVII 1: 117)

- еронъ апостолический <Константинопольский> (Київ, 1634 КМПП I, дод. 555)

апостоловъ *прикм. від апостоль*

‘пов’язаний з апостолом (апостолами) або належний йому (їм), апостолів’

- мѣсце апостолово ‘уриков із Діянь апостолів’ (1603 Пит. 102)

апостольский (апостолский, апостолскій) *прикм. від апостоль*

1. ‘який стосується апостола (апостолів), апостольський’

- глаголь апостолский (Київ, 1648 МКСВ 349)
- ликъ апостольский (Львів, 1605–1606 Перест. 47)
- плечѣ апостольские (1489 Чет. 265)
- постъ апостольский (Київ, 1619 О обр. 157)
- слова апостольские (Вільна, 1595 Ун.гр. 154)
- руки апостольские (II пол. XVI ст. КА 135)

2. ‘організований, проповідуваний апостолами, апостольський’

- наука апостольская (1603 Пит. 41)
- правила апостольские (Львів, 1586, ЦДІАЛ 129, 1, 68)
- проповѣданіе апостольское (Перемишль, 1592 ЛСБ 399)
- проповѣдь апостольская (1608–1609 Виш.Зач. 202)
- учение апостольское (Львів, 1614 Вил.соб. 2)
- чюда апостольские (поч. XVII ст. Проп.р. 228 зв.)
- бесѣды апостольские ‘книга проповідей’ (Луцьк, 1627 ПВКРДА I-2, 265)
- дѣяннія апостольские ‘Діяння апостолів’ (Вільна, 1599 Ант. 801)
- дѣи апостольские ‘Діяння апостолів’ (поч. XVII ст. Проп.р. 100 зв.)
- дѣйма апостольская (дѣйма ‘діяння’) ‘п’ята книга Нового Завіту про діяння апостолів Петра і Павла; Діяння апостолів’ (XVI ст. НС 151) = дѣяннія **апостольские, дѣи апостольские**
- канонъ апостолский (Львів, 1646 Зобр. 36 зв.)
- книги апостольские (XVII ст. КТ)
- листи апостольские ‘книга апостольських проповідей’ (поч. XVII ст. Проп.р. 150 зв.)
- писаніе апостольское (1489 Чет. 48)
- писмо апостольские
- правило апостольское
- право апостольское
- предане апостольское (Львів, 1586, ЦДІАЛ, 129, 1, 68)
- слѣдъ апостолский
- соборъ апостолский

3. ‘який стосується послідовників апостолів, апостольський’

- епископы апостольские (Вільна, 1596 Ун.гр. 134)

- мужь апостолскій (Київ, 1621 Коп.Пал. 777)
- 4. 'який стосується католицької церкви, католицький'
- вѣра <правдиваа, святая> апостолскаа 'католицизм'
(Чернігів, 1646 Перло 12)
- намѣстникъ апостольскій 'Папа Римський'
- столица апостольская 'Рим, Ватикан' (поч. XVII ст. Проп.р. 234 зв.)
- церковь апостольская 'католицька церква' (Львів, 1596 ЛСБ 301, 1 зв.)

апполиновий *прикм. від Аполлонь*

- 'пов'язаний з Аполлоном або належний йому; аполлоновий'
- божница апполиновая (поч. XVII ст. Проп.р. 291 зв.)

априлевый *прикм. від априль*

- 'пов'язаний із місяцем квітнем, квітневий' (СУМ XVI–XVII 1: 118)
- рочки априлевые <кгородские Луцкие> (Луцьк, 1643 КМІМ II, 271)

аптекарский (аптикарский) *прикм. від аптекаръ*

1. 'аптекарьскій, лікарський'
- работа аптекарская (серед. XVII ст. Хрон. 108 зв.)
2. 'аптечний, лікувальний'
- ложка аптекарская (ЛСЛ 198, 775)
- рурка аптикарская (ЛСЛ 1243)
- товаръ аптекарскій (Володимир, 1616 ТУ 260)
- художество аптекарское (ЛСЛ 1407)

арабский *прикм. від араби*

- 'те саме, що **аравитский**, арабський'
- король арабский (XVII ст. КТ)

аравитский (аравитскій, аравицкий) *прикм. від Аравия*

- 'арабський'
- звѣрь аравитскій (ЛСЛ 11)
- земля аравитская (XVI ст. КТ)
- злото аравитское (XVII ст. КТ)
- гори аравицкие (XVIII ст. КТ)
- камень аравитскій желвій (ЛСЛ 198)

аравский *прикм. від Аравия*

- 'те саме, що **аравитский**'
- земля Аравская (XVII ст. КТ)
- птица аравская кинамологъ (ЛСЛ 278)

арапский (арапський) *прикм. від арапъ*

- 'те саме, що **аравитский**, арабський' (СУМ XVI–XVII 1: 120)
- земля арапская ефіопія (ЛСЛ 41)
- страны арапские (XVI ст. Травн. 129)
- царство Арапское (XVII ст. КТ)

араратский *прикм. від Арарать*

- 'араратський'
- гори араратские (поч. XVII ст. Проп.р. 272 зв.)

арендаровъ *прикм. від арендаръ*

- 'пов'язаний з орендарем або належний йому, орендарів'
- слуги арендаровые (1605 КТ)

арендовный *прикм. від аренда'*

1. 'пов'язаний з орендою, який орендує, орендний'

- державца арендовный (1586 КТ)
- гроши арендовные (1678 КТ)
- контракт арендовный (XVIII ст. КТ)
- шафарь арендовный (1691 КТ)
- 2. 'взятый в оренту, орентований'
- добра арендовъные (1649 КТ)
- пожитки арендовные (1569 КТ)
- шинокъ арендовный (1691 КТ)
- листъ арендовный 'письмовий дозвіл на орентування майна; орентний лист' (Горохів, 1593 ПККРДА I-2, 158)
- право арендовное 'право на орентування майна'
- арештовный** *прикм. від арешть*; пов'язаний із арештом' (СУМ XVI–XVII 1: 124)
 - година арештовная 'визначена пора, коли обвинувачений має з'явитися перед судом' (Київ, 1607 ЛНБ 5, II 4052, 28)
 - листъ арештовный 'лист про заборону чого-небудь' (1706 КТ)
- арештовый** 'те саме, що **арештовный**'
 - година арештовая 'те саме, що година арештовная'
 - листъ арештовый 'документ на арешт' (Луцьк, 1627 АрхЮЗР I/VI, 581)
 - реестръ арештовый (1618 КТ)
- аристотелевъ** *прикм. від Аристотель*
 - 'пов'язаний з Аристотелем або належний йому; Аристотелів'
 - книги аристотелевы (ЛСЛ 64)
- аристотелский** 'те саме, що **аристотелевъ**; Аристотелів, Аристотелевий'
 - наука <аристоте(л)скаа> философскаа (XVII ст. Проп.р. 123 зв.)
- аритметичный** *прикм. від арифметика*
 - 'пов'язаний з арифметикою, арифметичний, математичний'
 - арифметична книжка (1739 КТ)
- аріанский** (**аріанский**, **арърянский**, **оріанский**) *прикм. від аріяни*
 - 'пов'язаний з аріанами або аріанством; аріанський'
 - блюзнірство аріанское (Київ, 1646 Мог.Тр. 905)
 - вѣра аріанская (XVII ст. КТ)
 - ересь аріанская (XVI ст. УЄ № 29515, 264)
 - постановена арърянские (Вільна, 1599 Ант. 599)
 - секта оріанская (Володимир, 1648 АрхЮЗР I/VI, 820)
- аркушовый** '*прикм. від аркушь*; мірою, форматом в аркуш' (Тимч. 32)
 - букварь аркушовій (Вел. III, 417 // КТ)
 - книги аркушовые (1734 КТ)
 - мѣра аркушова (1662 КТ)
 - шиба аркушова (1724 КТ)
- арматный** (**гарматный**) *прикм. від армата*
 1. 'гарматний'
 - куля арматная (XVIII ст. КТ)
 2. 'пов'язаний з артилерією, артилерійський'
 - асауль арматный (1690 КТ)
 - пострѣль арматный (XVIII ст. Вел. IV, 61 // КТ)
 3. 'озброєний'
 - войска арматные (XVII ст. КТ)
 - люди арматные (Луцьк, 1639 АрхЮЗР I/VI, 751)

- писарь гарматный ‘військовий писар’ (СУМ XVI–XVII 1: 128)
- армениновъ** *прикм. від арменинъ*
 ‘пов’язаний з вірменином, належний йому; вірменський’
 - домъ армениновъ (1552 ОКЗ 40 зв.)
- арменский** *прикм. від Армения*
 ‘пов’язаний з Вірменією, вірменський’
 - княжа арменское (XVII ст. КТ)
 - края арменские (XVII ст. КТ)
 - монастырь арменский (1704 КТ)
- армянский** *прикм. від армяни*
 ‘пов’язаний з вірменами, вірменський’
 - шапка армянская <баранковая> (1724 КТ)
- арнаутский** *прикм. від арнауты*
 ‘пов’язаний з арнаутами, арнаутський’
 - языкъ арнаутский (Гр.Барск. I, 212 // КТ)
- ароматный** *прикм. від аромать*
 ‘ароматний, запашний’
 - угль ароматный (ЛСЛ 150)
- арсенальный** *прикм. від арсеналь* ‘місце, де переховуються кораблі’ (Тимч. 34)
 ‘пов’язаний з арсеналом, арсенальний’
 - врата арсенальные (XVIII ст. КТ)
- артетичный** *прикм. від артетика*
 ‘пов’язаний з артритом, артритний’
 - болезнь артетичная ‘артрит’ (XVIII ст. // КТ)
- артилерійный** *прикм. від артилерія*
 ‘артилерійний, вогнепальний’
 - капитанъ артилерійный (1726 КТ)
- архангельский (архаггельский)** *прикм. від архангель*
 ‘пов’язаний з архангелом, архангельський’
 - стояния архангелская (1489 Чет. 43)
 - рѣчи <радостные> архангельские (1489 Четья 52 зв.)
 - чинь архангельский (Почаїв, 1618 Зерц. 5)
- архиепископский** *прикм. від архиепископъ*
 ‘пов’язаний з архієпископом, архієпископський’
 - добра архиепископские (Володимир, 1598–1599 Відп.ПО 1063)
 - неблагословене архиепископское (Гологори, XVI ст. Апол. 4)
 - печать архієпископская (Київ, 1628 Апол. 4)
 - столица архієпископская (Львів, 1591 ЛСБ 155)
- архиерейский (архиерейскій, архиерейский, архиерейскій)** *прикм. від архиерей*
 ‘пов’язаний з архиєреєм; архиєрейський’
 - голосове архиерейские (Володимир, 1571 УЄ Вол. 82)
 - дворъ архиерейский (поч. XVII ст. Проп.р. 93)
 - молитвы архиерейские (Іркліів, 1650 ЦДАДА 124, 3, 37)
 - пілат архиерейскій (Володимир, 1571 УЄ Вол. 82)
 - поклонъ архиерейскій (Дермань, 1628 КМПП I, дод. 322)
 - станъ архиерейский (Львів, 1614 Кн. о св. 3 зв.)
 - шапка архиерейская (ЛСЛ 53)
 - оронъ архиерейскій (Київ, 1633 Евф. 308)

архисреовъ (архісреовъ, архісрѣвъ) *прикм. від архисрей*

- ‘те саме, що **архисрейский**; архісрейв’
- вѣра архісрѣва (1489 Чет. 26)
 - дворъ архисреовъ (XVII ст. КТ)
 - служебникъ архисреовъ (1556–1561 ПЄ 317)
 - вѣра архісреова (1489 Чет. 26)
 - дворъ архісреовъ (1556–1561 ПЄ 109 зв.)
 - служебникъ архисреовъ (1556–1561 ПЄ 317)

архимандритий *прикм. від архимандрить*

- ‘те саме, що **архимандритовъ**’
- рука архимандритья ‘підпис’ (Київ, 1592 АСД I, 186)

архимандритовъ *прикм. від архимандрить*

- ‘пов’язаний з архимандритом або належний йому, архимандритів’
- врадникъ архимандритовъ (Пісочне, 1541 AS VI, 281)
 - люди архимандритовые (1552 ОКЗ 46)
 - спѣваки архимандритовые (Львів, 1631 ЛСБ 1051, 5 зв.)

архимандритский *прикм. від архимандрить*

- ‘те саме, що **архимандритовъ**; архимандритський’
- имена архимандритские (Луцьк, 1571 АрхЮЗР 8/VI, 364)
 - преложенство архимандритское (Вільна, 1620 См.Каз. 16 зв.)

архимандрический *прикм. від архимандрить*

- ‘те саме, що **архимандритовъ**, архимандритський’ (СУМ XVI–XVII 1: 135)
- забава архимандрическая (Львів, 1631 ОЛ 16)

архимандричий (архимандрычий) *прикм. від архимандрить*

- ‘те саме, що **архимандритовъ**; архимандритський’
- деспектъ архимандричий (Дубно, 1575 АСД IV, 17)
 - урядъ архимандрычий (Київ, 1631 Тр.П. 8)
 - чинъ архимандричий (1594 КТ)
 - чоловікъ архимандричий <печерський> (Київ, 1545 АрхЮЗР 1/VI, 44)

архимандрычинъ *прикм. від архимандрить*

- ‘те саме, що **архимандритовъ**’ (СУМ XVI–XVII 1: 135)
- врядникъ архимандрычинъ (Луцьк, 1570 АрхЮЗР 1/I, 19)

архистратиговъ *прикм. від архистратигъ*

- ‘пов’язаний з архистратигом, архистратигів’
- царство <михаилово> архистратигово (1489 Чет. 373 зв.)

арцибискупій ‘*прикм. від арцибискупъ*; який належить католицькому архієпископові’

- камяница арцибискупья (серед. XVII ст. ЛЛ 167)

арцыкняжатскій *прикм. від арцыкняжа* ‘великий князь’ (пор. ст.-пол. *arcyksiąże*)

- ‘великокнязівський, великокняжий’ (СУМ XVI–XVII 1: 138)
- листы арцыкняжатские (Єв’є, 1616 Прич. отех. 3)

асесорский *прикм. від асесоръ*

- ‘асесорський, судовий’ (СУМ XVI–XVII 1: 139)
- декретъ асесорский (Луцьк, 1648 АрхЮЗР 1/VI, 817)
 - судъ асесорский (1597 КТ)

аспидный *прикм. від аспидъ*

- ‘диявольський, гаспидський’
- злобление аспидное (1489 Четья 274)

- ядь аспидный (Острог, 1587 См.Кл. 6 зв.)
- адь аспидный ‘злоба’ (Острог, 1587 См.Кл. 6 зв.)
- аспидовъ** *прикм. від аспидь*
‘зміінний’
- ядь аспидовъ (Київ, 1637 УЄ Кал. 543)
- асписовый** *прикм. від аспись* ‘дорогоцінний камінь, аспід, аспис’
(СУМ XVI–XVII 1: 141)
- ‘пов’язаний з асписом, асписовий’
- камень асписовый ‘яшма’ (XVI ст. КАЗ 605)
- аспрный** *прикм. від аспра* ‘дрібна срібна монета’
‘пов’язаний із грішми, грошовий’ (СУМ XVI–XVII 1: 141)
- нужди аспрные (1610 Виш.Посл. до Кн. 235)
- ассерійстїй** *прикм. від Ассирия*
‘пов’язаний з Ассирією, ассирійський’
- жолнѣре ассерійстїи (поч. XVII ст. Проп.р. 274 зв.)
- ассирійський** *прикм. від Ассирия*
‘пов’язаний з Ассирією, ассирійський’
- кроль ассирійський (XVII ст. КТ)
- астрономский** *прикм. від астрономия*
‘астрономічний’
- миля астрономская (СУМ XVI–XVII 1: 143)
- атамановъ (отамановъ)** *прикм. від атаманъ*
‘належний отаманові; отаманів’ (СУМ XVI–XVII 1: 142–143)
- домъ отамановъ (Київ, 1590 ЦДІА Лен. 823, 1, 133, 73 зв.)
- сынъ отамановъ (Житомир, 1618 АрхЮЗР 3/І, 213)
- атаманский** *прикм. від атаманъ*
‘пов’язаний з отаманом, отаманський’
- позволене атаманское (1665 КТ)
- атенскїй** *прикм. від Алены*
‘пов’язаний з Аленами (Афінами), афінський, атенський’
- гетманъ [царь] атенскїй (поч. XVII ст. Проп.р. 260 зв.)
- млоденцы [юнаки] атенскїи (поч. XVII ст. Проп.р. 273)
- царь атенскїй (поч. XVII ст. Проп.р. 161 зв.)
- атласовый (атъласовый, гатласовый, отласовый)** *прикм. від атласъ*
‘виготовлений з атласу, атласовий, атласний’
- аирь атласовый (1663 КТ), тут: ‘накриття для чаші з Причастям; воздух’
(СУМ XVI–XVII 4: 175)
- жупанъ атласовый (1676 КТ)
- кольдра атласовая (Київ, 1635 ЛНБ 5, II 4060, 104)
- материя атласовая (1688 КТ)
- матераць атъласовыи (Житомир, 1650 ДМВН 193)
- ризы гатласовыи (Львів, 1579 ЛСБ 1033, 1)
- сакось атласовый (Львів, 1637 Инв. 55)
- стихарь атласовый (1675 КТ)
- шата отласовая (Тороканів, 1555 ЧИОНЛ V-3, 158)
- аулный** *прикм. від ауль*
‘пов’язаний з аулом, аульний’
- татаре аульные (1725 КТ)

афинійський *прикм. від Афины*

‘пов’язаний з Афінами, афінський’

- ладія афинійская (ЛСЛ 885)

афінський

- праздник афінський (ЛСЛ 879)

африцький *прикм. від Африка*

‘пов’язаний з Африкою, африканський’

- земля Африцкая (XVII ст. КТ)

Змога подати АСС у форматі словника дасть змогу уповні відобразити корпус таких словосполучень, сформований на основі текстів пам’яток української мови XVI–XVII ст. А це слугуватиме надійною підставою для відтворення повної картини уявлень тогочасних українців про себе і про світ.

Литература

- АРУТІОНОВА 1999 = АРУТІОНОВА Н. Д. *Язык и мир человека*. Москва, 1999.
- АФАНАСЬЕВА 1994 = АФАНАСЬЕВА О. *Адъективный класс лексики в современном английском языке и формы его языковой репрезентации*. Москва, 1994.
- АХМАНОВА–МИКАЭЛЯН 2003 = АХМАНОВА О. С., МИКАЭЛЯН Г. Б. *Современные синтаксические теории*. Москва, 2003.
- БАРАНОВ 2003 = БАРАНОВ А. Н. О типах сочетаемости метафорических моделей. *Вопросы языкознания* 2003/2: 73–94.
- БОГУСЛАВСКАЯ 2006 = БОГУСЛАВСКАЯ О. Ю. Интеллектуальные способности и деятельность человека в зеркале прилагательных. В кн.: *Языковая картина мира и системная лексикография*. Москва, 2006. 471–516.
- ВЕНДЛЕР 1981 = ВЕНДЛЕР З. О слове *good*. В кн.: *Новое в зарубежной лингвистике*. Вып. 10. *Лингвистическая семантика*. Москва, 1981. 531–554.
- ДИДИК-МЕУШ 2008 = ДИДИК-МЕУШ Г. *Українська медицина. Історія назв*. Львів, 2008.
- ДИДИК-МЕУШ–СЛОБОДЗЯНИК 2015 = ДИДИК-МЕУШ Г., СЛОБОДЗЯНИК О. *Українські краєвиди XVI–XVIII ст. Слово – текст – словник*. Львів, 2015.
- КОБРИНА 2005 = КОБРИНА Н. А. О соотносимости ментальной сферы и вербализации. В кн.: КУБЛЯКОВА Е. С. (ред.) *Концептуальное пространство языка*. Тамбов, 2005. 77–94.
- КТ = Картотека «Історичного словника українського языка». За ред. Є. Тимченка. Зберігається у відділі української мови Інституту українознавства ім. І. Крип’якевича НАНУ, м. Львів.
- КУБЛЯКОВА 2004 = КУБЛЯКОВА Е. С. О нетривиальной семантике в сочетаемости прилагательных с существительными. В кн.: АПРЕСЯН Ю. Д. (ред.) *Сокровенные смыслы. Слово. Текст. Культура*. Москва, 2004. 148–153.
- КУБЛЯКОВА 2007 = КУБЛЯКОВА Е. С. К проблеме ментальных репрезентаций. *Вопросы когнитивной лингвистики* 2007/4: 8–16.
- ЛАКОФФ 2004 = ЛАКОФФ Дж. *Женщины, огонь и опасные вещи: что категории языка говорят нам о мышлении*. Москва, 2004.
- НИКИТИН 1974 = НИКИТИН М. В. *Лексическое значение в слове и словосочетании*. Владимир, 1974.
- НИКИТИН 1983 = НИКИТИН М. В. *Лексическое значение слова: структура и комбинаторика*. Москва, 1983.

- РАХИЛИНА 2000 = РАХИЛИНА Е. В. *Когнитивный анализ предметных имен: семантика и сочетаемость*. Москва, 2000.
- СМИРНИЦКИЙ 1957 = СМІРНИЦЬКИЙ А. І. *Синтаксис английского языка*. Москва, 1957.
- СУМ XVI–XVII = ГРИНЧИШИН Д., ЧКАЛО М. (ред.) *Словник української мови XVI – першої половини XVII ст.* Вип. 1–16. Львів, 1994–2013.
- Тимч. = ТИМЧЕНКО Є. *Історичний словник українського языка*. Харків–Київ, 1930–1932.
- ЮДИНА 2006 = ЮДИНА Н. В. *Лексическая сочетаемость в когнитивном аспекте (на материале конструкции «прилагательное + существительное»)*. Москва, 2006.
- COULSON 2001 = COULSON S. *Semantic Leaps. Frame-Shifting and Conceptual Blending in Meaning Construction*. Cambridge, 2001.
- FAUCONNIER–TURNER 2002 = FAUCONNIER G., TURNER M. *The Way We Think. Conceptual Blending and the Mind's Hidden Complexities*. New York, 2002.
- WOLF–GIBSON 2006 = WOLF F., GIBSON E. *Coherence in Natural Language. Data Structures and Applications*. Cambridge–London, 2006.